№ 44 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ 1919 ՏԱՐԻ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 27 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ № 44

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

Օրգան Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտէի

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր առ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը: Յօդուածները պէտք է գրուած լինեն պարզ և մի երեսի վրայ: Յօդուածները կարող են ենթարկուել փոփոխման և կրճատման: Ընդունուած յօդուածները, որոնց տակ չէ գրուած վարձատրութեան պահանջ՝ կը համարուեն ձրի:

ԳԻՆՆ Է 70 ԿՈՊԷԿ

Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուով տողատեղին առաջին երեսում 75 կոպ., իսկ վերջին երեսում 50 կոպ. Բժիշկների և աշխատանք փնտռողների համար որոշ զեղչ: Մահազդի համար 15 ռուբլի: Յայտարարութիւնները նոյն օրուայ թերթի համար ընդունւում են մինչև ժամը 2-ը:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1919 թ.

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՕՐԱԹԵՐԹԻ

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ 1-ԻՑ ՆՈՐ, ՄԵԾԱՑՐԱԾ ԴԻՐՔՈՎ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է.

1 ամիսը	10 ռուբ.
3 »	25 »
Հատավաճառ	70 կոպ:

Հասցէն՝ Тифлисъ, Головинскій пр. № 25.

Գրասենեակը բաց է ամեն օր առաւ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը, բացի կիրակի և տօն օրերից: Телефонъ 10—99.

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ ԵՒ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

Հինգշաբթի, փետրուարի 28-ին

Հայ Օրիորդաց Ընկերութեան Կոմիտէն, մասնակցութեամբ լաւագոյն ույժերի կը տայ ԴԱՇՆԱԿՑՆԵՐԻ ՊԱՏՈՒԻՆ

ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ

ԵՐԵԿՈՅԹ

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐԻ

Ներկայացուելու են.—1) «ՊԷՊՕ»-ից 2-րդ արարուած, 2) «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»-ից «Վանագնի տաճարում» և 3) «ՆԱՄՈՒՍ»-ից «Շամախու հարսանիքը»:

Կը լինի զուեշտ, պար հայկական տարազով և լաւագոյն ույժերով. բուֆետ, օրկեստր, սպանդար:

Սկիզբը ժամը 7-ին

Տոմսակները ծախւում են Տատուրեանի խանութում (Дворц. ул.) 3—3

Թիֆլիսի Քաղաքային Ազգաբնակութեանը

Ի նկատի առնելով, որ քաղաքային ինքնավարութիւնը չբաւարարեց քաղաքային երկու բժշկական տիֆային հիւանդանոցների (Արամեանցի հիւանդանոցին կից և Զինուորական-Ֆելդշերական դպրոցին կից) ծառայողների պահանջները նրանց և հիւանդների դրութիւնը բարելաւելու մասին, ծառայողների պատուիրակութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն քաղաքացիների, որ փետրուարի 25-ին կայացած ընդհանուր ժողովի որոշման համաձայն, ծառայողները ստիպուած են փետրուարի 28-ից թողնել հիւանդանոցները, ուստի խնդրում են ազգաբնակութեան հոգ տանել իրենց հիւանդների մասին: 1—1

ԲԺԻՇԿ

ԳՐ. Յ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Ժընևի համալսարանի կլինիկաների և պրոֆես. Oltramare-ի վեներական հիւանդութիւնների մասնագիտական բաժանմունքի:

ՆԵՐՔԻՆ և ԿԱՆԱՆՑ հիւանդութիւն. մասնագէտ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ (ՍԻՖԻԼԻՍ, ներարկումն «606»-ի և «914»-ի), ՄԻԶԱՄԵՌԱԿԱՆ (ՀԻՆ և ՆՈՐ ՏՐԻՊԵՐ և նրա կոմպլեկացիաները) և ԿԱՇՈՒԻ ցաւերի:

Էլեկտրաբուժական կաբինետ

Ընդունելութիւնն ամեն օր, առաւ. ժ. 10-ից 1-ը, երեկ. 4-ից 6-ը: Կիրակի օրերը միմիայն ժ. 12-ից 1-ը: Կիրոչնայա, № 11: 100—47

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Բեռլինի եւ Մոսկուայի համալսարանների կլինիկաների: Մասնագէտ ներքին հիւանդութիւնների—թոքախտի և սրտի. ընդունելութիւնը՝ իր ընտանիքեան և լոյսի ու էլեկտրոբուժական կաբինետում: Հետազօտութիւնը և բժշկութիւնը X ճառագայթներով: Ամեն օր, 9—1 և 5—8 ժամը երեկ. Բեհբուտովսկայա փ., № 23: Հեռ. 7—92: 100—57

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Յ. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(Նախկին Դավոս սանատորիայի ասիստենտ):

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւնների մասնագէտ, թոքերի և սրտի հիւանդ.: Ընդունելութիւնը ամեն օր երեկոյեան ժամը 5—7-ը: Սոլոլակ, Ռոփշևսկայա 3, հեռ. 16—69: 100—46

«Ժողովրդի Ձայն»-ի խմբագրութիւնը շնորհակալութեամբ ընդունում է ձրի կամ վարձատրութեամբ Բագուի, Ռուսաստանի, Հիւսիսային Կովկասի և Արտասահմանի թերթեր:

Ներքեւ յիշեալ ԱԿՑԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թիֆլիսի իրենց ներկայացուցիչների բիւրօյի անունով սրանով յայտնում են ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ օպերացիոնների ծախսերի չափազանց մեծանալու պատճառով, որոշուած ապրիլային տուրքը կրակից ապահովելու համար, **1919 Թ. ՄԱՐՏԻ 1-ԻՑ** աւելացւում է: Քաղաքացիական շինութիւնների և տնային շարժական իրերի ապահովագրութեան համար **ԿՐԿՆԱԿԻ**, գործարանների, գործարանային և ապրանքային ապահովագրութեան համար մէկ եւ կէս անգամ: Կովկասեան Ապահովագրական և Տրանսպորտային Ընկերութիւնը, Մոսկուայի Ապահովագրական Ընկերութիւն կրակից, Պետրոգրադի Ապահովագրական Ընկերութիւն, «Ռուսաստան» Ապահովագրական Ընկերութիւն, Առաջին Ռուսական Ապահովագրական Ընկերութիւն, որ հիմնուած է 1827 թուին, Երկրորդ Ռուսական Ապահովագրական Ընկերութիւն, Ռուսական Տրանսպորտային և Ապահովագրական Ընկերութիւն, Ռուսական Ապահովագրական Ընկերութիւն Ապահովագրական Ընկերութիւն «Սալամանդրա», Հիւսիսային Ապահովագրական Ընկերութիւն, Ապահովագրական Ընկերութիւն «Յարիսխ»: 1—1

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԸ

—

Վրաստանի Սահմանադիր Ժողովի ընտրութիւնների արդիւնքը հայաշատ Թիֆլիսում՝ ոչ միայն շշմեցնող անակնկալ էր Հայ Յեղ. Դաշնակցութեան համար, այլ և նրա քաղաքական հակառակորդների:

Ռուսական յեղափոխութիւնից յետոյ, երբ խօսքի, խղճի ու համախմբումքի ազատութիւնը՝ «հակակառավարչական» կուսակցութիւններին ստորերկրեայ մութ կատակոմբներից լոյս աշխարհ հանեց և յայտաբարեց նրանց ազատ գոյութիւնն ու անարգել պրոպագանդան,—երբ քառանդամ դաղանի ընտրութիւնների օրէնքը դարձաւ չափահաս երկսեռ քաղաքացիների անձեռնմխելի սեպհականութիւն, — Հայ Յեղ. Դաշնակցութիւնը բոլոր ընտրութիւնների ժամանակ խիզախ և պատուաւոր պայքար էր մղում ուժեղ սոցիալ-դեմոկրատների ու զինուորական մասսաների վրայ յենուած սոցիալիստ-յեղափոխականների հետ, իբրև հայ աշխատաւորութեան, գիւղացութեան և մանր վարկի բուրժուազիայի ղեկավար հզօր կուսակցութիւն: Հակառակորդները նրան չհամակրելով, չսիրելով հանդերձ՝ նրանից ակնածում, քաշւում էին, նրա տրամադրութիւնն ու կամքը ակամայ յարգում, հաշուի էին առնում, որովհետև նա հայութեան լեզուն էր, նրա շահերի պաշտպանը, նրա ցանկութիւնների ու ձգտումների ցայտուն արտայայտիչը:

Երէկ նա՝ միջկուսակցական կռուի ժխորից դուրս էր գալիս երգով ու թմբով, ռազմական հանդիսաւորութեան յաղթանակի նուագով, խրոխտ գլուխը բարձր, հայեացքը՝ յանդուգն,—իսկ այսօր՝ արնաքամ մարտիկի պէս նա հագիւ քարշ է տալիս թուլացած ոտները, կուրծքը վիրաւոր, դէմքը՝ փոշոտած ու սև, աչքերը՝ մարած ու պղտոր: Նա այսօր ոչ միայն չի երգում, չի ուրախանում, այլ և չի կարողանում արգելք լինել իր չարախինդ հակառակորդների ցնծութեան աղաղակների այն զոռ նուագին, որ Դաշնակցութեան կուսակցութեան տխուր սգերգն է, նրա յամր յուղարկաւորութեան զանգակ քայլերգը:

Ինչպէ՞ս բացատրել բախտի այս անողոք խաղը, երկու հակաթոյր պատկերների այս ծայրայեղ տարբերութիւնը:

Անշուշտ, մասամբ, դեմոկրատիկ Վրաստանի հրատարակած հակատակութեան հակադեմոկրատիկ թերթի օրէնքով, որով՝ ամբողջ սերունդներ Թիֆլիսում ծնուած, սընուած, Թիֆլիսի հետ անխզելի կապերով այսուհետև էլ կապուած հարիւրաւոր ընտանիքներ զրկուեցին ընտրութիւններին մասնակցելու հնարաւորութիւնից.—

Անշուշտ, մասամբ վրաց դեմոկրատ նախարարների առանձին ջանքով կազմուած ընտրողական ցուցակների աղաղակող պակասութեամբ, որով շատ հազարաւոր հայ քաղաքացիների համար անհնարին եղաւ փակցնել ընտրողական տոմսերի անցքերը.—

Անշուշտ, մասամբ հայ-վրացական կոնֆլիկտի ժամանակ հայերի դէմ յարուցած այլանդակ տերրորով, որը էներգիայով շարունակւում է նաև մինչև օրս և հարիւրաւոր հայ անհատների վտանգութիւն չի տալիս տներից դուրս գալու, հասարակական ու քաղաքական գործերով հետաքրքրուելու, որով շատ շատերը ակամայ չկատարեցին իրենց քաղաքացիական պարտքը,—սակայն Դաշնակցութիւնը իր չըտեսնուած այս ծանր պարտութիւնը պարտական է գլխաւորապէս իրեն, իր գուանանքի աղաւաղումին, իր քաղաքական կերպարանքի այլակերպումին:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը կազմուեց ու երկան եկաւ մեր կեանքի այն ահարկու օրերին, երբ ուժակցին սև ույժերն իրենց կոպիտ թաթերի մէջ սղմում, աքցելով էին ուզում ազատ հնազանդեցրած կարծիքների գրաւչութեամբ ոգևորուած, ազատ ապրելու գիտակցութեամբ զգաստացած հայութիւնը, ցանկանալով յաւիտեան պահել նրան հլու սարկի ու անզամ կամակատար ռամկի կեղտոտ շապկում:

Բռնութեան դեգերող հայրենիքի ու գերութեան մէջ տառապող հայ ժողովրդի ազատութեան գաղափարով տոգորուած Դաշնակցութիւնը, խիզախ ասպետի պէս, պարզեց՝ «ազատութիւն կամ մահ» մակագրութեամբ իր կարմիր դրօշակը, գործնական կռիւ յայտարարելով հայ ազգի բոլոր հարստահարիչներին, առանց խտրութեան նրանց դիրքի ու աստիճանի: Դաշնակցութեան համար հայրենասիրութիւնը ամենավսեմ առաքինութիւնն էր, իսկ հայրենիքի անունով յեղափոխական կռւում գտած մահը՝ անթառամ անմահութիւն, որ պաշտամունքի էին հասցրել իսկական, կամ այսպէս ասած՝ ուղղափառ դաշնակցական մարտիկները: Այս սկզբունքներով առաջնորդուող ու գործող Դաշնակցութիւնը հայութեան ճնշող մեծամասնութեան աչքում համարւում էր իւրիմն նուիրականութեան, և անհիմն չէր, որ հասարակ ժողովուրդն այս կուսակցութեան մասին խօսելիս, սրբատուէչ միամտութեամբ ասում էր. «Հայ Եղափոխական սուրբ Դաշնակցութիւն»:

Թէ որքան էին Դաշնակցութեան ղեկավարները գործնականի մէջ իրագործում իրենց վստահող, իրենց հաւից գնացող հայութեան ըղձերն ու իդէալները, ձգտումներն ու ցանկութիւնները,—դա այս յօդուածի խնդրից դուրս է, բայց իրողութիւն է, որ հայ մարդիկ իրենց գոյութեան վտանգաւոր րոպէներին՝ իրենց կեանքի ու գոյքի, իրենց շահերի ու դատի պաշտպանութիւնը հաւատացել են Դաշնակցութեանը, թե ու թիկունք են տուել նրան, ստուարացրել են նրա շարքերը, որովհետև նա եղել է նացիոնալիստ - ազգային-ազգայնական կուսակցութիւն:

Այն օրից, երբ նէօդաշնակցականները, հետևելով հնացած մօդային, ժամն սոցիալիզմի պղտոր աւազանը մկրտուելու և այնտեղից դուրս եկան ու զարդարուեցին ինտերնացիոնալի շինծու փետուրներով,—նրանք սկսեցին կրծել իրենց սնունդ տուող արմատները, առանց գիտակցելու, որ ինքնասպանութիւն են գործում, Հակառակորդներն, ի հարկէ, նրանց սոցիալիստ լինելուն նոյնքան են հաւատում, որքան անտառի մանր գազանները հաւատում էին աղուէսի յայտարարած ծոմին ու պահեցողութեանը: Անհերքելի է սակայն, որ ազգերի ինքնորոշման մեր օրերին,—երբ իւրաքանչիւր ժողովուրդ ձգտում է իր պատմական իդէալների իրականացմանը, զոհաբերելով իր՝ հայրենիքին հարեանների կենսական շահերն ու արդար պահանջները, ուրանալով և սոցիալիզմ, և ինտերնացիոնալիզմ,—դաշնակցականների հագած սոցիալիստական տօգան անաքրոնիզմ է, սոցիալիստական նրանց քարոզը՝ իրենց հաշիւ չտուող մանուկների թոթովանք:

Վրաստանի հայերը ոչ միայն տեսնում, այլ իրենց կաշու վրայ զգում են, որ ինտերնացիոնալի «առաջապահ» վրացի սոցիալ-դեմոկրատներն այսօր վճռապէս երես են թեքել իրենց երէկուայ դաւանանքից, դարձել են անհանդուրժող շովինիստներ և յանուն մեծ, ուժեղ Վրաստանի՝ պատրաստ են միւս ազգութիւնների հիւթերը քամել մինչև վերջին կաթիլը:

Ադրբէջանի հայերն ամեն օր, տասնեակ փաստերի անվերջ շղթայով, համոզւում են, որ կուլտուրապէս, մտաւոր կարողութիւններով ու մարդկային առաքինութիւններով իրենցից ցած կանգնած թաթարները, յափշտակութեամբ հայրենիք են ձեռք բերել և պատրաստ են, յանուն այդ հայրենիքի բարօրութեան՝ շարունակելու հայաջինջ իրենց նախնիքն ու ռճիրը,—քրիստոնեայ օտարները սրբութիւն սրբոցն արդեն գլորկամ քաղաքակիրթ մարդկութեան նշանաք՝ խալամ թիւրքերի ոտի տակ:

Էլ չեմ խօսում մեզ համար կուլտուրական օրինակելի բարձրութեան տիպար եւրոպացիների, մանաւանդ սոցիալիզմի վարդապետութեան հռչակաւոր ուսուցիչ գերմանացիների մասին, որոնք ասում են՝ «Նախ գերմանացի, ապա համաշխարհային քաղաքացի»:

Այս ամենն անհ՝ ամենատուժեղ ձևով գալիս են ապացուցելու, որ մեզ շրջապատող ազգերի վարիչները, առանց հանդստի, առանց միջոցների խտրութեան, տենդային հապճեպով շինում, նորոգում են ազգային իրենց հոյակապ շէնքը, իրենց սեփական տունը, հաշուի չառնելով բնաւ, թէ օտար հարևանները բացօթեայ, անտեղ, անտէրական փչանում, անձրևի տակ թացած սառցակոյտի պէս հալւում, շոգիանում են: Եւ այս գործում բոլոր կուսակցութիւնների ղեկավարող սկզբունքը իրենց հայրենիքի, իրենց ազգի ամբողջութիւնն է, որի դիմաց ամենքը միանում են, ոչնչացնելով իրար բաժանող քաղաքական հարցերի անջրպետը:

Այդ իսկ միջոցին, ամբողջ Վրաստանի հայ դաշնակցականները, կարծես, նացիոնալիստ դարձած Ժորդանիայի և ընկ. ջիղը, ընդունում են մեր իրականութեան մէջ գոյութիւն չունեցող դասակարգային կռուի տեսակէտը և «ի փառս Լենինի ու Տրոցկու» յայտարարում են, թէ իրենք «ոչ բոլոր հայերի, ոչ էլ հայ ազգի կամ ցեղի պաշտպանն են» («Յառաջ» № 24):

Դաշնակցութեան վրայ շատ են յարձակուել, որ նա սոցիալիստական կուսակցութիւն չէ, այդ պատճառով դաշնակցականները՝ ամբողջ Վրաստանում հրատարակուող կուսակցութեան միակ օրգան «Յառաջի» բերանով՝ իրենց «նացիոնալիստ» հակառակորդներին «մաքուր սոցիալիզմի» ասանս են տալիս այսօր, մոռանալով Դաշնակցութեան թէ ծրագիրը, թէ գործնական անցեալը, թէ տրադիցիաները:

Դաշնակցութիւնը համերէս է եկել հայի համար սրանդրանից դարձած պատմական Հայաստանի ազատագրութեան սրբազան ուխտով, ի նկատի առնելով հայ ազգի ամբող-

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թիֆլիս, 27 փետրուարի

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ժողովուրդների բաղդը և պետութիւնների ոյժն ու հզօրութիւնը նրանց միութեան և համերաշխութեան մէջ է։ Այս հասարակ և պարզ ու անժխտելի ճշմարտութիւնը, որ անվիճելի է բոլոր գիտակից մարդկանց և հեռատես կառավարութիւնների համար՝ մեր հանրապետութիւնները չկարողացան իւրացնել և իրենց փոխադարձ յարաբերութիւնների մէջ կամայ թէ ակամայ բռնեցին այն կործանարար ճանապարհը, որ հասցրեց նրանց մինչև արիւնալի պատերազմի հանգոյցը։ Եւ մինչև որ չկատարուեց այս մեծ և հարևան ժողովուրդների համար միանգամայն սոսկալի դժբախտութիւնը, մեր հանրապետութիւնների ղեկավարները չկարողացան գիտակցել, թէ ինչքան են հեռացել այն ճանապարհից, որով նրանք վաղուց արդէն պէտք է առաջ ընթանային, եթէ նրանց համար գերադասելի էին իրենց ժողովուրդների կենսական շահերի և հոգեկան կուլտուրաների սերտ կապերի պաշտպանութիւնը։

Քանիցս մենք գրել և արտայայտել էինք այն միտքը, որ այս ճանապարհը մեզ բաժանում է իրարից և որ մենք, ջլատելով մեր ոյժերն ու միաբանութիւնը, ամենացաւալի հարուածն ենք հասցնում մեզ, մեր քաղաքական անկախութեանը և մեր գալիք փայլուն ապագային, որովհետև հասցնելով այդ հարուածը ներքուստ, անդառնալիօրէն հեռանում ենք միմեանցից, խորունկ անդունդ փորելով մեր հոգեպէս բարեկամ և դրացի ժողովուրդների միջև։

Բայց հարկաւոր էր պատերազմ, որ մենք գայինք այն հաստատ համոզմանը, որ մեր յարաբերութիւնները այսպէս շարունակուել այլևս չեն կարող և որ վերջապէս հարկաւոր է գտնել այն ընդհանուր և փոխադարձ զիջումների ու համաձայնութիւնների պլատֆորման, որի վրայ կանգնելով հնարաւոր է բարեփոխել մեր յարաբերութիւնները և ստեղծել բոլոր շահագրգռուած կողմերի համար մի և տանելի modus vivendi։

Եւ պէտք է խոստովանել, որ այդ տեսակէտից ներկայ մոմենտը ամենայարմար րոպէն է, երբ իսկապէս հնարաւոր է կրկին քննութեան առնել այդ կարևոր հարցը՝ այս անգամ արդէն ոչ միայն խօսելու, այլ և գործնականապէս իրականացնելու նպատակով։

Այժմ, երբ բազմաթիւ սխալներից և հակաքաղաքական և հակաժողովրդական քայլերից յետոյ Անդրկովկասի բոլոր հանրապետութիւնների ղեկավարները և մասնաւորապէս Հայաստանն ու Վրաստանը, եկել են այն համոզման, որ այս ուղին տանում է դէպի կորուստ միայն, աւելի քան երբևիցէ հնարաւոր է անկեղծօրէն սկսել նոր բանակցութիւններ մեր միջպետական քաղաքականութեան մէջ ընդհանուր լեզու և ընդհանուր մի գործելակերպ մշակելու համար։

Մեր առաջ դրուած են բազմաթիւ մանր ու խոշոր հարցեր, սկսած երկաթուղային, հեռագրական հաղորդակցութեան և այլ հերթական խնդիրներից և վերջացրած սահմանային և ընդհանուր պետական դաշնակցութեան առաջնակարգ հարցով։ Այդ խնդիրներն այնքան հրատապ են և այժմէական, որ միայն նրանց վերջնական լուծման յետաձգելն էր մեր մէջ թշնամական զգացմունքների և յարաբերութիւնների առաջանալու և զարգանալու հիմնական պատճառներից մէկը։

Եւ ուրեմն, եթէ մենք իսկապէս ձգտում ենք մեր բոլոր ուժերով միահամուռ կերպով պաշտպանել մեր ժողովուրդների շահերն ու բարօրութիւնը, պիտի պարզ գիտակցենք, որ այդ աշխատանքը սկսելու համար ամեն ջանք պիտի գործ դնենք հենց այժմեանից, առանց մի օր անգամ ուշանալու, որովհետև այդ է պահանջում մեզնից թէ մեր քաղաքական դիրքը հանդէպ մեր ժողովուրդների և թէ նրանց առաջ ունեցած մեր բարոյական պարտականութիւնների ամենախորին գիտակցութեան սուրբ զգացմունքը։

Ժողովուրդները միմեանց դէմ չունեն թշնամական և անբարեացակամ զգացմունքներ։ Նրանք վաղուց արդէն յոգնել և տառապում են այն անտանելի և անբնական պայմաններում, որ ստեղծել են նրանց քաղաքական կեանքի ղեկավարներն ու անօրէնները և այդ ժողովուրդների այսօրուայ ամենաէական և ամենադրական պահանջն է՝ վերջ տալ այս սոսկալի կացութեանը, որի մէջ գտնւում են նրանք, զոհ գնալով իրենց ղեկավարների զանազան մեծ ու փոքր քաղաքական խաղերին։

Եւ բոլոր նրանք, որոնք բարոյապէս շահագրգռուած են իրենց ժողովուրդների մշտական և յարատև համերաշխութեան և դաշնակցութեան մէջ, նրանք որոնք անկեղծօրէն ցանկանում են ծառայած լինել իրենց ժողովուրդներին, այսօր պարտաւոր են սին խօսքերից գործի անցնել և նորից կառուցել այն կամուրջը, որը վերջին ժամանակներս կործանուել և քանդուել էր շնորհիւ երկու ափերում բոյն դրած անպատասխանատու և ամենտիրիստական կազմակերպութիւնների կործանարար գործունէութեան։

Բնականաբար առաջ է գալիս մի հարց՝ «ինչու»։

Որովհետև դաշնակցականները՝ անտես առնելով մեր ժողովուրդների և լուսամիտ եւրոպացիների քաղաքական ասպարէզում ընդունուած ազգային տեսակէտն ու տակտիկան,—ուզում են անպայման սոցիալիստ լինել, այդ պատճառով ազդարարում են «բոլոր ազգայիններին՝ այլ և այդ գաղափարի դրութիւններով և դիմումներով չծանրաբեռնելով»—ազգ ու հայրենիք, հայ ու Հայաստան փթած գաղափարներից բարձր, շատ բարձր սաւառնող նրանց Մոզքապաշտ հոգին։

Եւ «ազգային» հայերը վերջին ընտրութիւններին ակամայ երես դարձրին հայ ամբողջութիւնից հեռացած, իսկ սոցիալիստների ընտանիքում էլ չընդունուած դաշնակցականներից, որոշ փափկանկատութեամբ չյարելով նաև ուրիշ կուսակցութիւնների։ Դրա հետևանքը եղաւ երբեմնի հզօր Դաշնակցութեան չտեսնուած պարտութիւնը, միաժամանակ և վրաց պետութեան մէջ հայ տարրի պաշտպանութեան լքումը։

Անա, թէ ուր տարաւ նրան Դաշնակցութեան սոցիալիզմը։

Հայագն

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԾՈՎԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Պարիզից Նիւ-Եօրկ վերադարձող Ռուզվելդ Բրաունը հաղորդում է, որ Եւրոպայի հասարակական կարծիքը գտնւում է շատ տարակուսանքի մէջ՝ ամերիկական նաւատորմիղի աւելացման նոր ծրագրի պատճառով։ Վիլսոնը, ի դէպ, եթէ նրա ժողովուրդների դաշնակցութեան ծրագիրը մերժուի, նա ստիպւած է յայտարարելու, որ Ամերիկայի համար տօրեայ խնդիր է դառնում ստեղծել աւելի ուժեղ նաւատորմիղ քան թէ անգլիականը։ «Ես լսել եմ այդ մասին խօսակցութիւն Ֆրանսիայում», յայտնեց նախագահը, ամերիկական ծովային նոր ծրագիրը շատ անհանգստացնում է ժողովուրդների դաշնակցութեան կազմակերպութեան գաղափարին համակրողների շրջանները։

ԼԻՄԱՆ ՖՈՆ-ՍԱՆԴԵՐՍԸ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՈՒԱԾ

Ֆրանսիական թերթերի ասելով, Պոլսում Դաշնակիցների հրամանատարութիւնը կալանաւորել է գեներալ Լիման ֆոն-Սանդերսին՝ հայկական ջարդերի հրամանագիրը ստորագրելու համար։ Նա ենթարկուելու է զինուորական դատարանի։

ՎԼԱԴԻԿԱՒԿԱԶՈՒՄ

Կարբէկից եկողները հաղորդում են, որ վերջին օրերը քաղաքում կատարեալ հանգստութիւն է տիրում։ Հոգևորականութիւնը զգեստաւորուած, պատկերներով և խաչուառով թափօրներ է կատարում երգելով՝ «Տէր փրկեա»։ Ամբողջ օրը զանգահարութիւն է տեղի ունենում։ Բոլշևիկական րեժիմի ժամանակ զանգահարութիւնն արգելուած էր։

Ինգուշներին զինաթափ չեն անում, թէև նրանք քիչ են քաղաքում։ Կոզակների և ինգուշների մէջ տեղի ունեցած արիւնալից ընդհարումները դադարել են։ Բանակի ցաւերի կառ- [illegible]

անգլիական բռնակիր աւտոմոբիլները մնացել են ճանապարհին։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԹՈՇԱԿՆԵՐԸ ԱՆԳԼԻԱՅՈՒՄ

Նոր պարլամենտը ամենից առաջ պէտք է զբաղուի բիւջետային խնդրով։ Բոլոր դեպարտամենտները շատ աշխատում են միւս տարուայ մուտքի և ելքի նախահաշիւները կազմելու համար։ Պետական բիւջէի բոլոր յօդուածները ենթարկւում է, անցեալ տարուայ համեմատութեամբ, կրճատման ենթարկելու, բացի նախարարութեան թոշակից։ Այդ համեմատութեամբ, ի հարկէ, նշանակւում է խոշոր աճեցումն։ Ըստ նախահաշուի 1917—1918 թ. թոշակները կլանել են 23 միլիոն ֆունտ, 1918—1919 թ. 41 միլիոն, բայց իրապէս այդ գումարը կը հասնի մինչև 50 միլիոնի։ Եկող նոր նախահաշուով, կարծում են, կը հասնի աւելի քան 75 միլիոնի։

ԾՍԵՐԸ ԵՒ ԻՆԳՈՒՇՆԵՐԸ ՄԻԱՑԵԼ ԵՆ ԴԵՆԻԿԻՆԻ ԲԱՆԱԿԻՆ

ԹԻՖԼԻՍ, 26 փետրուարի.—Թիֆլիսի անգլիական միսիան խնդրում է հրատարակել հետևեալը.—«Հեղինակաւոր աղբիւրներից ստացուած տեղեկութիւնների համաձայն՝ օսերը և ինգուշները միացել են գեն. Դենիկինի կամաւորական բանակին՝ բոլշևիկների դէմ կռուելու համար։

ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԻ ՋԱՐԴԸ

Գեներալ Դենիկինը հասաւ մինչև Կասպից ծովի Բէգետնսկը։ Բոլշևիկական բանակը ջարդուած է։

(Անգլ. հաղորդ.)

ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ՌՈՍՏՈՎՈՒՄ

Վլադիկաւկազից ստացուած տեղեկութիւնների համաձայն, բոլշևիկները գրաւել են Ռոստովը և մօտենում են Եկատերինոդարին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՎՐԱՑ ՀԵՌԱԳՐԱԿ. ԳՈՐԾ.)

Կառավարութեան աջակցութիւնը օդագնացութեան համար

Համրութեան պալատում կարդացուեց օդագնացութեան օրէնքի երրորդ ընթերցումը։ Սիլին յայտնեց, թէ կառավարութիւնը կաջակցէ և կը խրախուսէ օդագնացութիւնը։ Նա յայտնեց, որ անգլիական օդագնացութիւնը նորերս օդի մէջ մնաց աւելի քան 100 ժամ, որը շարժւում էր մի ժամում 50 մղոն արագութեամբ, այնպէս որ նա անցաւ 5000 մղոնից աւելի։

Կլեմանսոյի դրութիւնը

Պաշտօնական վերջին ժամանակ խօսակցութիւն ունէր Կլեմանսոյի հետ։ Կլեմանսոն քնում է բազկաթոռի վրայ, որովհետև անկողնում պառկած ժամանակ աւելանում է նրա ցաւը։ Նրա դրութիւնը բաւարար է։ Ուրբաթ օրը նա ընդունեց մօտ 40 այցելու։ Գիշերը անհանգիստ էր։ Այժմ նրան բոլորովին արգելուած է խօսել։

Գերմանական նաւատորմիղը Հոլենլանդ ամրոցը ոչնչացնելու մասին

Լրագրների հաղորդագրութեան համաձայն, անգլիական ծովային վարչութիւնը կը պահանջի խաղաղարար կոնֆերենցիայից գերմանական յանձնուած նաւատորմիղը խորտակել Ատլանտեան Ովկիանոսում և Հոլենլանդ ամրոցները ոչնչացնել Գերմանիայի հաշուով։

Միւնխենի դրութիւնը

Բաւարիայի պրեմիեր-մինիստրի վրայ ատրճանակ արձակողը Բաւարիայի յայտնի հին ազգի անդամ է։ Ենթադրում են, որ մահափորձը կատարուած է բէակցիոն սկզբունքով։ Միւնխենի բոլոր աշխատաւորական կեանքը կանգ է առել. այնտեղ քաղաքացիական կռիւ է։ Քաղաքի մէջ սաստիկ հրացանաձգութիւն կայ։ Խանութները փակուած են։

Նորեկների զօրահաւաք

Չերչիլը Լոնդոնի մէջ արտասանած ճառի մէջ ասաց, որ նորեկների զօրահաւաքը աճում է և եթէ այդպէս շարունակուի՝ այն դէպքում հնարաւորութիւն կլինի պատերազմից առաջ Հնդկաստան ուղարկուած տերրիտորիալ զօրքերը ազատել։

Տանկերի կորուստները

Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, տանկերի կորուստները հասնում են—43 հազար սպանուած, 408 հազար վիրաւոր և 104 հազար գերի։

Ջերմակայութիւններ ռազմագերիների հետ վատ վարուելու պատճառով

Անգլիական զինուորական իշխանութիւնները մի քանի ձերբակալութիւն արին Կասսելում, որոնք կապ ունէին ռազմագերիների հետ վատ վարուելու հետ։

Խաղաղութեան պայմանաւորումը

Ինչպէս այժմ պարզւում է, Վիլսոնի Ֆրանսիա վերադառնալու պատճառով չի կարող յետաձգուել խաղաղութեան պայմանաւորումը։

Գերմանական նաւատորմիղի վիճակը

Գերմանական նաւատորմի հարցը նորից արծարծուեց կոնֆերենցիայում։ Թէև մի քանի առարկութիւններ եղան գերմանական նաւատորմիղը խորտակելու, սակայն անգլիական ծրագիրը՝ 74 պատերազմական մեծ նաւեր խորտակել անելու համար ի նկատի առնուեց։ Անգլիան կօգտուէր, եթէ այդ նաւերը բաժանուէր, որովհետև մեծ մասը կընկնէր նրան՝ պատերազմի ընթացքում նրա նաւատորմիղի գործունէութեան պատճառով, բայց նա այնքան առնում է Գերմանիային, որ միակ ելքը գտնում է նրա նաւատորմիղը խորտակել։ Գումինները աւելի անպատուած կլինին, ինչպէս ժողովուրդ և ազգ։ Թէև սուզանաւերը միևնոյն վիճակի պէտք է ենթարկուէին, սակայն հնարաւոր է, որ նրանք կբռնագրաւուին զանազան ազգութիւնների մէջ, որպէս յիշատակ վատ գործողութիւնների։ Անգլիական ծրագիրը հաւանութիւն գտաւ։ Մի քանի փոքր ազգութիւններ խնդրեցին յանձնել իրենց գերմանական նաւատորմիղը, բայց ի նկատի ունենալով նրանց զինաթափ անելը, հաւանական չէ որ նրանց խնդիրը կատարուի։

Կլեմանսոյի դրութիւնը

Չնայած որ բժիշկները արգելել էին Կլեմանսոյին այցելուներ ընդունելը, բայց նա պնդում էր, որ բացառութիւն կազմեն Իւզան, Բալֆուրը և Վիլսոնը։ Երեքն էլ ամբողջ օր այցելութիւն արին Կլեմանսոյին և խորհրդակցում էին կոնֆերենցիայի կենսական հարցերի մասին։

Բժիշկները արգելեցին միւս այցելուներին, նրան չգրգռելու համար։ Երէկ երեկոյեան նրա ջերմութիւնը բարձրացաւ շնորհիւ այն հանգամանքի, որ Կլեմանսոն պնդում էր, որ անպատճառ ընդունէին 50 այցելուներ։ Բժշկական տեղեկագիրը հաղորդում է թէ հիւանդի դրութիւնը վտանգ չէ պատահում։ Կլեմանսոն ինքը կարծում է թէ միւս տարեթին [illegible] գործունէութեան [illegible] դարար կոնֆերենցիայի [illegible] ների մէջ։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

«Ժողովրդի Ձայնը».—Այսօրուայ տօնի պատճառով «Ժողովրդի Ձայնի» հետևեալ համարը լոյս կը տեսնի, շաբաթ, մարտի 1-ին։

Աւճալեան ջրմուղի ծառայողները.—Ինչպէս յայտնի է, Աւճալեան ջրմուղի 40 հայ ծառայողները իրենց պաշտօնավարութիւնից հեռացուած են եղել հայ-վրացական պատերազմի ազդեցութեան տակ, ժամանակաւորապէս վերջնական կարգով։ Պատերազմը վերջանալուց յետոյ այնուամենայնիւ այդ ծառայողներին բոլորովին հեռացրին Աւճալայի շրջանից։ Չնայելով, որ քաղաքային դուման որոշել է ցանկացողներին տեղաւորել այլ պաշտօններում, որ ծառայողները հեռացուած են եղել գործից առանց որև է պատճառի և հակառակ իրենց կամքի, այնուամենայնիւ քաղաքային վարչութիւնը որոշել է նրանց հասանելիք ռոճիկը (за прогульные дни) յունուարից մինչև այսօր չվճարել։

Գործադուլ.—Երկու ամսուայ ռոճիկները չստանալու հողի վրայ քաղաքային տուրքերը գանձող բաժանմունքի ծառայողները (служащіе по сбору) գործադուլ են արել։

Աղբուլաղի շրջանում.—Աղբուլաղի շրջանից եկողները պատմում են, որ տեղական զօրամասը շարունակում էր անկարգութիւններով նեղութիւն պատճառել ազգաբնակութեանը։

Ջեմստուոների կենտր. բիւրօ.—Թիֆլիսում տեղի ունեցող զեմստուային համագումարը փետրուարի 24-ի նիստում որոշել է կազմել զեմստուոների կենտրոնական բիւրօ, որի գործունէութեան ծրագիրը մշակելու և հրահանգ կազմելու համար ընտրուել է յատուկ յանձնաժողով, որի մէջ մտնում են՝ Ցարաձէ, Բնիաշվիլի, Սալակայա, Մագնարաձէ և Աբխալաձէ։

Սաղախլոյի վրայ վնասներ պարզող յանձնաժողով.—Վրաց կառավարութիւնը որոշել է կազմել մի յանձնաժողով զինուորական, երկրագործութեան և ներքին գործերի մինիստրութիւնների ներկայացուցիչներից, որոնք պէտք է պարզեն հայ-վրացական պատերազմի միջոցին Սադախլոյի կրած վնասները և այդ մասին կարճ ժամանակում զեկուցեն կառավարութեանը։

Անգլիական երկաթուղային միսիայի կողմից.—Անգլիական երկաթուղային միսիան յայտնում է ի գիտութիւն Հայաստանի մեկնողների, որ անգլիական զինուորական գնացքներով դէպի Հայաստան մեկնելու անցաթուղթ տալը ժամանակաւորապէս դադարեցրած է։

Թիֆլիսի վնասը.—Քաղաքային ինքնավարութեան գլխաւոր հաշուապահ Ջանողեանի կազմած զեկուցումից երևում է, որ այս տարի քաղաքը վնաս կունենայ 36,340,676 ռ.։

Դադրականներ Բորժոմում.—Բորժոմից ներքին գործերի մինիստրին հեռագրում են, որ Բորժոմում հաւաքուել են մեծ քանակութեամբ դադթականներ։

Անիշխանութիւնը Դուշեթում.—Վրաց ներքին գործերի մինիստրի ստացած տեղեկութիւններից երևում է, որ Դուշեթի գաւառում անիշխանութիւն է տիրում, որի համար մինիստրութիւնը միջոցներ է ձեռք առնում։

Բոլշեւիկներ.—Յատուկ զօրախումբը Թիֆլիսում կալանաւորել է բոլշևիկների պարագլուխ Քերիմովին, Բախտաձէին, Ակնիևին, Ցինցաձէին և ուրիշներին։

— Վլադիկաւկազից ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, տեղական խորհուրդների կոմիսար Ֆ. Մախարաձէն և Ս. Գիգիչկորին Վլադիկաւկազից փախել են։

— Թիֆլիսի դատաստանական պալատի դատախազի կարգադրութեամբ ձերբակալուել և Նահանգական № 2 բանտն է տարուել բոլշևիկների պարագլուխ Ն. Բաւթաձէն։

Միս չկայ.—Վերջին օրերս Թիֆլիսում միս չի ճարւում. եղածն [illegible]

չութիւնը և այդ ուղղութեամբ երեսուն տարի նա, իր լաւագոյն դաւակների կեանքի գնով, անհաւասար կռիւ է մղել հայ ազգի, ոչ թէ մենակ «հայ աշխատաւորութեան», թշնամիների դէմ։ Դաշնակցութեան ազգային, այսպէս ասած՝ ապադասակարգային հայրենասիրական կուսակցութիւն լինելն է պատճառը, որ հայութիւնը իր ճնշող մեծամասնութեամբ խմբուել է նրա շուրջը, հետևել է նրա րօշակին, նոյնիսկ այն վարկեաններին, երբ նրա առաջ բացուել է անխուսափելի կործանման անդունդը

Այսօր դաշնակցականները սո-

ցիալիզմի ալօտ պատկերացումներից մթագնած ուղեղով, Վրաստանի սահմաններում այրելով կուսակցութեան իրենց հին կողերը, պայթեցին ճիշդ այն գործի պէս, որ միամտաբար կարծում էր, թէ ուռչելով կարող է հասնել եզան մեծութեանը։ Նրանց հետ միժեց, ջուրն ընկաւ նաև վրաց «գեմոկրատիկ» հանրապետութեան մէջ ապրող վեց հարիւր հազար հայութեան, մասնաւորապէս՝ «Ծառաջի» որդեգրած հայ աշխատաւորութեան շահերի պաշտպանութեան հարցը, «յաղթանակութիւն և ի հաճոյս» հայակեր Վեշապելիների։

ეროვნული ბიბლიოთეკა

էլ փունտը ծախւում է 6—8 ռ., չկայ նոյնպէս գետնախնձոր: Ոչխարի միսը բաւական ժամանակ է շուկայից վերացել է:

◆ Վրաց ակումբում.—Մի քանի սպաների կողմից պարբերաբար վըրաց ակումբում տեղի ունեցող անկարգութիւնների և միջադէպի պատճառով, ակումբի աւագների խորհուրդը հրաժարական էր տուել: Այս առթիւ կայացած ակումբի անդամների արտակարգ ընդհանուր ժողովը որոշել է չընդունել աւագների խորհրդի հրաժարականը և ակումբում պահել զինուած պահակախումբ. սպաները մուտքի մօտ դրանց պէտք է յանձնեն իրենց զէնքերը, իսկ անկարգութիւններ անողները ձերբակալուեն:

◆ Գողութիւններ.—Լոյս փետրուարի 26-ի գիշերը անյայտ չարագործներ Փարցխալաձէի բնակարանից (Կիրոչնայա փող. 49) գողացել են մօտ 4000 ռ. զանազան իրեր:

— Նոյն օրը 15000 ռ. իրեր և դրամ են գողացել գնդապետ Գլագոլևի բնակարանից (Սապիօրնայա փող. 34):

◆ Դիակներ.—Լոյս փետրուարի 26-ի գիշերը Նաւթլուխ կայարանի մօտ գտնուել է երկու դիակ, Բողովայա հրապարակում. նոյնպէս երկու դիակ: Նաւթլուղի մօտ գտնուած դիակների դանդը հանուած է եղել:

ԱՅՍՕՐ

Հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 5-ին, Կովկ. Հայոց Բարեգործ. Ընկ. առնը կը կայանայ Հայրենակցութիւնների Միութեան Կենտրոնական Խորհրդի հրապարակային նիստը՝ նուիրուած բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—oo—

ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱԾ ՈՐԲԵՐ

Ամերիկ. Կոմիտէի Ղամարլուի որբանոցի կառավարիչը գրում է. «Ամսիս 5-ին թխեցինք Թիւրքերից գնած մէկ մեշոկ ալիւրը և տուինք որբերին, ճաշի ժամանակ: Զանցած մէկ ժամ, որբերը գետին թափւեցին գեղնած տերևների նման և սկսեցին կերածը ետ տալ: Ոմանք մահուան դալարումների մէջ էին, և բոլորը գեղնած սաթի նման: Նոյն վիճակի մէջ էին և որբանոցի պաշտօնեաները և ծառայողները:

Հասկացուեց որ ալիւրը թունաւորուել էր Թիւրքերի կողմից, գնողներին վնասելու նպատակով: Անմիջապէս սկսեցինք գիւղից թան և մածուն հասցնել և ուտեցնել որբերին, որը ունեցաւ իր բաւարար ազդեցութիւնը: Այդպիսով մեզ յաջողուեց դէմը առնել այդ թունաւորման. բայց կան շատեր, որոնք դեռ տառապում են և որ աւելին է՝ մեր այնքան գուրգուրած որբերի առողջութիւնը մի ամսով յետ գնաց:

—

ԿՅԱՆՔԸ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼՈՒՄ ԵՒ ԿԱՐՍՈՒՄ

Յունուարի 28-ին վերջապէս կը յաջողեմ կապիտան Պժմրֆարի գնացքով մեկնել Երևանէն դէպի Ալէքսանդրապոլ: Իրիկուայ ժամ 5-ի առենները մեր գնացքը կը շարժուի և ես բուռն ցանկութիւն ունիմ տեսնելու այն վայրերը և կայարանները, ուր տեղի ունեցան վերջին կռիւները: Բայց դժբաղդաբար խաւարը շուտով կը տարածէ իր թևերը և անհնարին կըլլայ բան դիտել: Ես ալ յուսահատուած կը քաշուիմ մի անկիւնը և կը խորասուզուիմ իմ մտքերուս մէջ: Առաջին խորհրդածութիւնը, որ մտքիս առջևը կուգայ, դա Երևանի կայարան տեղի ունեցած մի խրոխտութիւնն է, որ միմիայն իմ ուշադրութիւնը գրաւեց: Մեր գնացքը նստելու իրաւունքը վերապահուած էր մի միայն անգլիացի կապիտանին և նա իր ռուս թարգմանի ջանքերու շնորհիւ արտօնաթղթեր շնորհեց մի միայն ռուսներուն: Իսկ մենք մեր երեսի պնդութեամբ մտանք վագոնները, և ապա երկաթուղային վարչութիւնէն գնեցինք տոմսակներ:

Այսպիսի կողմնապահական շարժումներ և դէպքեր շատ յաճախ մեր շուրջ տեղի կունենան, և առոր մեղաւոր մենք ենք: Որովհետև կառավարութիւնը չի քաջալերեր և ուղղութիւն տար մեր ինտելիգենտ թարգման հայ անգլիագէտներուն, որոնք պէտք է մեր սահմաններ գործ ունենան անգլիացի զինուորականութեան հետ, և իրենց խօսակցութիւններու ընթացքին ծանօթացնեն հայ ժողովուրդը Անգլիայի զաւակներուն: Մենք կը կարծենք որ Անգլիայի ժողովուրդը մեզի խիստ ծանօթ է, բայց դա սխալ է. շատեր կան որ հայութիւնը նոր կը սկսեն ճանչնալ:

Ես այսպէս շատ տեղեր հանդիպեցայ անգլիացիներու, որոնց թարգման յոյն, հրեայ, ռուս էին, և անոնք ի հարկէ տեղին չեն քաշուեր վատաբանելու մեր ժողովուրդը յաջս անգլիացիներու: Եւ ահա սոր գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ չնայած անգլիացիներու բաւական ժամանակ մեր քով լինելուն, դեռ իրական օգնութեան ձեռք մեկնած չեն մեզի:

Թող ինծի ներուի, որ փոքրիկ շեղում ըրի հոս:

Առաւօտեան ժամը 12-ի առենները մենք կը հասնենք Ալէքսանդրապոլ, և առաջին տպաւորութիւնը, որ մեր աչքերու առջևը կը ցցուի, դա Ալէքսանդրապոլի կայարանի աւերակներն են, որ տեղի ունեցաւ վերջի պայթիւնի ժամանակ: Թէև այս մասին շատ գրուեցաւ մեր մամուլի մէջ, բայց ինչքան ալ որ գրուի դեռ քիչ է, պէտք է միմիայն ճուխտ աչքերով տեսնել այդ աւերակներ և տաշեղ դարձած վագոնները, և այդքան հսկայ աւերուած տարածութեան վրայ ոչ թէ հազար մարդ, այլ քանի մը հազար մարդ ոչնչացուած կը լինի: Ու եթէ հաշուելու ըլլանք նիւթական կորուստը խիստ անսահման է: Եւ այս բոլոր, դարձեալ մեր անփութութեան շնորհիւ:

Անոնք որ Թիւրքերու տիրապետութեան ժամանակ մնացած են քաղաքը, կրցած են բարեկեցիկ կեանք մը ստեղծել և լաւ խանութներ ունին, և փախածներն ալ կամաց կամաց սկսած են վերադառնալ ու սկսիլ իրենց առևտրական գործերուն: Կամաց կամաց կեանքը իր նորմալ հունի մէջ մտած է, և դարձեալ հայի շինարարական ձեռքն է որ մէջտեղ կուգայ: Կենսամթերքի կողմէն Ալէքսանդրապոլ շատ աւելի ապահովուած է քան Երևանը, որովհետև այնտեղի բնակչութիւնը քիչ է, և մոլականները ու յոյները, որոնք ապահով մնացած են Կարսի շրջան, ամեն բան կը բերեն ծախելու հայերուն: Հօս եւս սպեկուլեանտների ախորժակի շնորհիւ մէջտեղէն կը վերանան կարգ մը ապրանքներ:

Հասարակական կեանքն ալ սկըսած է վերադարթնել Ալէքսանդրապոլին մէջ. կը հրատարակուի երկու թերթ, 1. «Շիրակի աշխատաւորը», դաշնակցական. 2. «Ալէքսանդրապոլի լրաբերը», օրաթերթ անկուսակցական*): Երեկոյթ և ներկայացումներ ալ յաճախ տեղի կունենան:

Ընդհանուր առմամբ ինծի այնպէս թուեցաւ, որ Ալէքսանդրապոլը շատ մխիթարական կողմեր ունէր քան Երևանը:

Կարսը հայերու մուտքը դեռ արտօնուած չէր, միայն ամեն օր անգլիական էշելոններ են որ կուգան Թիֆլիսէն և կանցնին Կարս զինուորական մեծ պատրաստութեամբ: Յոյներ, մոլականներ անվնաս կապրին Կարսի և շրջանին մէջ, և շնորհիւ իրենց դիրքին և երկերեսանի քաղաքականութեան, շատ լաւ բարեկեցիկ վիճակ ունին: Օսմանեան զօրքը իսպառ մաքրուած է Կարսէն և շրջանէն. իսկ պզտիկ խումբ մըն ալ հետզհետէ կը մաքրուի անգլիացիներու միջոցաւ: Կարսը անգլիական իշխանութեան ներքոյ է, որուն կառավարական մասը կը կազմեն տեղացի թիւրքեր, ռուսներ, մոլականներ և յոյներ: Կարսի մէջ շատ առատ է հաց, իւղ, կարտոֆիլ, շաքար, ծխախոտ և այլ մթերքներ. գործածական փող ռուսական և թիւրքական է, որու հըրմայքը իյնալ սկսած է: Կարսի պահեստներու վրայ գրուած կան անգլիացի պահակներ:

Ըստ զանազան լուրերի և անգլիացի զինուորներու յայտնած մտքերուն, հայերու մուտքը Կարս շատ մօտիկ ապագայի գործ է. և թերևս այս յօդուած հրատարակուելու ժամանակ արդէն հայեր մըտած կըլլան Կարս:

Ամերիկայի միսիայի կառավարիչ մստր Էլըր եկաւ և անգլիական մի էշելոնի հետ մեկնեցաւ Կարս հոն գնումներ կատարելու հայ սովեալներու նպատակաւ:

Մեր մարմինները ալ թող իրենց ջանքեր չխնայեն առաջին իսկ առթիւ օգտուելու պատեհ առիթից և բոլոր միակ յոյսը եղող Կարսի մթերքները տնտեսեն սոված ժողովրդին համար:

Հայկ Մոսիկեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

(Յունուարի 10-ի նիստը)

Նախագահում է Ա. Սահակեանը.

Նախ քան օրակարգին անցնելը նախագահը յայտնում է Դաշնակցութեան հիմնադիրներից յայտնի յեղափոխական գործիչ Ռոստոմի—Ստեփան Զօրեանի—մահը, վեր է հանում նրա արժանիքը և առաջարկում յոտնկայս յարգել նրա յիշատակը:

Արտաքին գործերի մինիստր.—Զեկուցում է կառավարութեան կողմից.

1) Թիֆլիսի հաշտարար պատուիրակութեան բանակցութիւնների մասին.—Մինչև այժմ պաշտօնական ոչ մի տեղեկութիւն չէ ստացուած, այսօր մեր ձեռքը հասել է մի դոկումենտ, որը ներկայացնում է իրենից Հաշտութեան կոնֆերանսի արձանագրութիւնը (այդ արձանագրութիւնը «Ժողովրդում» արդէն լոյս է տեսել):

2. Ապա զեկուցում է Կարսի շրջանի մասին:—Ինչ ինչ պատճառներով մեր ադմինիստրացիայի հաստատումը Կարսի շրջանում չի յաջողուել. այդ պատճառով Կարսի շրջանի գաղթականութիւնը մնացել է Արփաչայի այս ափին սովի ու համաճարակի մատնուած: Այժմ յայտնի չէ թէ ինչպէս է լինելու այդ շրջանի դրութիւնը:

Բժ. Բաբալեան.—Հարց է տալիս, թէ ինչ է արել կառավարութիւնն այդ շրջանի գաղթականութեանը պարենաւորելու և հայրենիք շուտափոյթ վերադարձնելու համար, ինչ են պատասխանում և անում արդեօք անգլիացիները մեր այդ մահուան ճիրաններում գալարուող ժողովրդի համար. ժողովուրդը նրանցից շատ բան էր սպասում, բայց ոչինչ չի ստանում:

Մինիստր-նախագահ.—Պատասխանում է որ այդ մասին հեռագրուած է Թիֆլիս (հեռագրի բովանդակութիւնը «Ժողովրդում» տպուել է):

Պարեն. մինիստրի պաշտօնակատար.—Իմ ասելիքը շարունակութիւնն է արտաքին գործերի մինիստրի և մինիստր նախագահի տեսածների: Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ պարենաւորման գործը սոսկալի դրութեան մէջ է. կառավարութեան ջանքերը արդիւնք չեն տալիս. սովը տարածւում է, որից և զարգանում է համաճարակը: Ղազախը, Լօռին, որոնց մենք ապահովուած էինք հաշւում, այժմ նրանք էլ մեզնից հեռագրերով ու պատգամաւորութիւններով օգնութիւն են խնդրում: Նոր-Բայազէտը շատ վատ դրութեան մէջ է. արդէն խօսք չկայ Էջմիածնի և Ալէքսանդրապոլի գաւառների մասին. այժմ սոված են և զօրքը, և գիւղացիք, և քաղաքացիք: Շարուրից, Նախիջևանի շրջանից, Սուրմալուից և այլ վայրերից հաց ստանալը ապարդիւն անցաւ. նոյն իսկ մայոր Գրիբբը, որ գնացել էր Նախիջևանի շրջանը այդտեղի գաղթականութեան վերադարձի հարցով բացարձակ մերժում ստանալով, նրանց ստիպել էր 40,000 փութ ցորեն տալ հայկ. կառավարութեան. այդ ցորենն էլ չեն տալիս այնտեղի թուրքերը, ասելով, որ մի հատիկ էլ չենք տայ հայերին: Մեր երկրորդ յոյսը Կարսի շրջանից էր, որ, ինչպէս իմացաք, փակ է. միակ յոյսը մնում է դիմել Թիֆլիսի Դաշնակից պետութիւնների ներկայացուցիչներին. այժմ առաջարկում եմ խորհրդարանի նախագահի գլխաւորութեամբ մի հեղինակաւոր պատուիրակութիւն ուղարկել Դաշնակից պետութիւնների ներկայացուցիչների մօտ:

Միրախորեան.—Գործը շատ դանդաղ է գնում. մեր կառավարութիւնը խնդրելուց այն կողմը չի անցնում. շատ խնդրեցինք, շատ պաղատեցինք, այժմ պէտք է պահանջել, ոչ մի արգելքի առաջ կանգ չառնել ժողովուրդը սովից փրկելու համար: Մեծ պետութիւնների շահն է եղել մեր դժբաղդութիւնների 90 տոկոսի պատճառը. այժմ նրանց շահը պահանջում է մեզ տալ ծովեր ու երկիրներ, բայց այնպիսի պայմաններում ենք գտնւում, որ Երևանեան նահանգը լցնելու չափ էլ ժողովուրդ չենք ունենալու: Դաշնակից պետութիւնների ներկայացուցիչները անտարբեր են դէպի մեր ժողովուրդը և չափազանց դանդաղ են շարժւում ու վճռական քայլեր չեն անում նրանց սովից փրկելու համար. եթէ այդ վերաբերմունքը թելադրւում է նրանց պետութիւններից, չենք ճանաչում նրանց. եթէ ոչ՝ պէտք է փոխուեն ներկայացուցիչները, որի համար—երկու դէպքում էլ—պէտք է ուժեղ բողոք ներկայացնել Դաշնակից պետութիւններին, ցոյց տալու համար, որ հասարակական կարծիք կայ, որ հսկում ենք, թէ ինչ են անում իրենք: Գալով ժողովուրդը սովից փրկելու համար մեր կառավարութեան արած քայլերին ու առաջարկին, պէտք է ողջունել, քանի որ՝ լաւ է ուշ, քան երբէք:

Մի ժամ ընդմիջումից յետոյ կարդացւում է Դաշնակցութեան ֆրակցիայի առաջարկը,—որ որոշւում է քննել նախորդ առաջարկի հետ—պարէն. հարցի մասին, այն է՝ դիմել բացի Դաշնակից պետութիւնների կառավարութիւններին, նաև խորհրդարանի անունից նրանց պարլամենտներին և ժողովրդին՝ բացատրելով մեր դրութիւնը, խընդրել պարէն հասցնել, և առաջարկել մեր կառավարութեան անմիջապէս պատգամաւոր ուղարկել Հիւս. Ամերիկա:

Աղաբէք Բէկով.—Կարսի և Շարուր-Նախիջևանի շրջանների գաղթականութեան իրենց տեղերը չկարողանալ գալը արդիւնք է իրաւակարգի բացակայութեան. պէտք է ստեղծել իրաւակարգ, կարգ ու կանոն. պէտք է վերացնել խմբերի ինքնագլուխ գործունէութիւնը, պատժել մեղաւորներին. այն ժամանակ այդ շրջանների թուրք ժողովուրդը հաճութեամբ կընդունի հայկական կառավարութիւնը և չի խանգարի իր աւելորդ պարէնը տալու հայ ժողովրդին:

Ռուստամ Ծատուրեան.—Պէտք է շարունակել մեր 4 և կէս տարուայ բռնած օրիենտացիան: Դաշնակից պետութիւնների ներկայացուցիչները գտնւում են հակահայկական ազդեցութեան տակ. պէտք է ցրել մեր մասին եղած սխալ տեղեկութիւնները թէ այստեղ և թէ կենտրոնում: Դաշնակից պետութիւնների շահը պահանջում է ազատ Հայաստան, նոյն շահը կը պահանջի նաև այդ երկրի ժողովրդի պահպանումը. ուստի մեր ֆրակցիան բաւարար է գտնում Դաշնակցութեան ֆրակցիայի առաջարկի շատ կէտերը: Պէտք է խմբերին, անիշխանութեան վերջ տալ, իրաւակարգ հաստատել. այն ժամանակ հնարաւորութիւն կունենանք Շարուր-Նախիջևանի և այլ մուսուլմանական շրջաններից եւս հաց ըստանալու:

Հ. Սարգսեան.—Մեզ մի ուժեղ ձեռք է պէտք այս անել դրութիւնից դուրս բերելու համար. այդ ուժեղ ձեռքը Դաշնակիցներն են. սակայն կայ և մի թոյլ ձեռք, որ որոշ չափով կը մեղմացնի մեր դրութիւնը. այդ երկու հարևան ժողովուրդների միացումն է. ուստի Աղաբէկովի առաջարկութիւնը շատ տեղին և ընդունելի է և այդ մասին պարլամենտը պիտի ասի իր հեղինակաւոր խօսքը:

Թ. Աւդալբեկեան.—Երկար քննադատում է կառավարութեան մինչ այժմեան գործելակերպը. գտնում է, որ կառավարութիւնը մի սիդելկա է, որ հիւանդի մօտ չի թողնում ոչ բժշկին, ոչ ֆելդշերին և ոչ էլ դեղ տալիս: Ապա ֆրակցիայի (էսէրների) կողմից յայտարարում է, որ դէմ են Թիֆլիս պատգամաւոր ուղարկելուն, որովհետև Եւրոպա ուղարկուած հեռագիրները նոյն գործը կարող են գլուխ բերել: Ժողովուրդին այս ճգնաժամային դրութիւնից փրկելու համար ֆրակցիայի կարծիքով անհրաժեշտ է Վրաստանի և Ադրբէջանի հետ բարի հարևանական յարաբերութիւններ սկսել և արտաքին քաղաքականութիւնը ժողովրդի շահերին համապատասխան վարել, ուստի անհրաժեշտ է փոխել կաբինետը: Եւ նոյն բովանդակութեամբ էլ բանաձև է ներկայացնում:

Գ. Զուբեան.—Պաշտպանում է Վ. Միրախորեանի յայտնած մըտքերը և պնդում, որ եթէ մեզ համարում են դաշնակից—ուրեմն իրաւունք ունենք պահանջելու. մահուան ճիրաններում տակտ պէտք չէ. պէտք է ճչալ, արդարութիւն պահանջել պետութիւններից, դիմելով դեմոկրատիկ ժողովրդի խղճին: Եւ էսէրական ֆրակցիայի կողմից գնում է բանաձև, թէ առաջարկել է մեր Թիֆլիսի պատգամաւորութեան կատեգորիկ պահանջներ դնել Դաշնակից պետութեան ներկայացուցիչների առաջ Կարսի շրջանի ժողովրդի ամենակարճ ժամանակում վերադարձի և պարէն հասցնելու մասին:

Ապա որոշւում է խորհրդարանի նախագահին Թիֆլիս գնալու համար 10,000 ռուբլու վարկ բաց թողնել, որից յետոյ ժամի 12-ին նիստը յայտարարւում է փակուած:

*) Ներկայումս Ալէքսանդրապոլում հրատարակւում է և երրորդ թերթը՝ Հայ Ժողովրդական կուսակցութեան օրգան «Նոր Կեանք» շաբաթաթերթը: Ծ. Խ.

—

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ Բ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Բ նիստ, 7 փետրուարի

Նախագահում է Վր. Տէրոյեան: Օրակարգն է՝

1. Ընթացիկ գործեր:
2. Մանդատային յանձնաժողովի զեկուցումը.
3. Շրջաններից եկած զեկուցումների զեկուցումը:

Նախագահը յայտնում է, որ իրենք համագումարի առթիւ դիմել են Արևմտահայ և Ապահովութեան խորհուրդներին, բայց ոչ մի պատասխան չեն ստացել: Այժմ այստեղ են գտնւում բժ. Բոնապարտեանը և Վանփուշը, որոնց առաջարկում է ընդունել վճռական ձայնով: Թեր և դէմ կարծիքներից յետոյ 33 ձայնով անցնում է նախագահի առաջարկը: Համագումարը անցնում է հերթական խնդիրներին:

Հր. Կարինեանը մանդատային յանձնաժողովի կողմից զեկուցանում է պատգամաւորների մանդատների վերաբերեալ: Խորհրդում մասնակցում են 42 պատգամաւոր: Երևանից՝ 8 պատգ., Էջմիածնից՝ 3, Աշտարակից՝ 2, Ֆրաբան՝ 3, Ախտա՝ 5, Ղրբուլախ՝ 5, Սուրմալու 5 (3 եզդի), Միլլիդարա՝ 1, Բաշ-Գեառնի՝ 1, Նոր-Բայազէտ՝ 7, Ղարաքիլիսա՝ 2, Հայոց Ձոր՝ 1, Ալէքսանդրապոլ՝ 1, Դիլիջան՝ 1:

Ապա կասկածելի շրջանների պատգամաւորները տալիս են մի շարք տեղեկութիւններ և բացատրութիւններ, որից յետոյ համագումարը հաստատում է բոլոր պատգամաւորների մանդատները:

Բ. Շաւարշեան զեկուցանում է շրջաններից եկած պատգամաւորների զեկուցումների մասին: Մանրամասն նկարագրում է այն թըշուառ և անտանելի դրութեան մասին, որ ապրում է տաճկահայ ժողովուրդը: Սովը մի կողմից, համաճարակը և հակա-սանիտարական պայմանները միւս կողմից օրական տանում են հարիւրաւոր զոհեր:

Շրջանների պատգամաւորները իրենց հերթին եւ բերում են լրացուցիչ տեղեկութիւններ և փաստեր: Վերջում Ս. Վրացեանը գտնում է, որ մի միջոց է մնում միայն դուրս գալու աղետալի և յուսահատ դրութիւնից, այն է՝ դիմել Դաշնակից պետութիւններին նկարագրելով ժողովրդի ծանր դրութիւնը կոնկրետ փաստերով և պահանջել նրանցից օգնութիւն: Նոյնպէս հենց այժմ ընտրել մի պատուիրակութիւն գնալու Երևան գտնուող անգլիական ներկայացուցչի մօտ: Առաջարկում է բանաձև:

Այս ուղղութեամբ խօսում են և ուրիշները և առաջարկում բանաձևեր: Զ. Կորկոտեան ըստ կարգի առաջարկում է բոլոր բանաձևերը յանձնել դիւանին մշակելու և խմբագրելու մի ընդհանուր բանաձև՝ միւս նիստին առաջարկելու համագումարին: Իսկ այժմ ընտրել պատգամաւորութիւն գնալու անգլիական ներկայացուցչի մօտ:

Առաջարկութիւնն անցնում է: Համագումարը ընտրում 4 պատգամաւորներ՝ Բոնապարտեան, Խաչիկեան, բժ. Մուրադեան և Տէրոյեան:

Նիստը փակւում է:

Գ. նիստ, 8 փետրուարի

Նախագահում է Տէրոյեան: Օրակարգն է՝

1. Ընթացիկ գործեր.
2. Հաշուեյարդար յանձնաժողովի զեկուցումը.
3. Ներգաղթի յանձնաժողովի առաջին զեկուցումը:

Պատգամաւորները ցանկանում են իմանալ, թէ ինչ պատճառներով դեռ Անդրանիկը չկարողացաւ մասնակցել համագումարին:

Արմէն Սասունին, որը կազմակերպիչ կոմիտէի կողմից ուղարկուած էր Սիսիան հրաւիրելու գէն. Անդրանիկին համագումարին, բացատրում է այն իրենից անկախ պատճառները, որոնք հնարաւորութիւն չտուին գէն. Անդրանիկին գալու և մասնակցելու համագումարին:

Բժ. Բոնապարտեանը յայտնում է, որ երէկ պատգամաւորութիւնը հնարաւորութիւն չունեցաւ տեսնելու գլխաւոր ներկայացուցչին, որովհետև նա արդէն մեկնել էր Ղարս, և այսօր ժամը 6-ին ժամադիր են միւս անգլիական գեներալի հետ:

Զ. Կորկոտեանը հաշուեյարդար յանձնաժողովի կողմից տալիս է մանրամասն զեկուցում: Նա յատկապէս կանգ է առնում Արևմտահայ և Ապահովութեան խորհուրդների գործունէութեան վրայ, որոնք մինչև հիմա չեն ներկայացրել և ոչ մի հաշիւ և որոնք բաւարար չափով գոնէ չիրականացրին իրենց վրայ դրուած պարտականութիւնները և յոյսերը:

Այս առթիւ խօսում են մի շարք պատգամաւորներ՝ բժ. Բոնապարտեան, Առաքելեան, Ղազարեան, Միրզոյեան, Խաչիկեան, Խալոյեան, Դրամբեան, Վան-Փուշ, Կարինեան, Ալէքսանեան, Մնացականեան, Աբոյեան, Վեքսեան և Վարդապետեան: Ճառախօսների մի մասը դատապարտում են Արևմտահայ և Ապահովութեան խորհուրդներին, գտնելով նրանց գործունէութիւնը վնասակար, ապիկար և անպատասխանատու և պահանջում հրապարակաւ դատապարտութիւն:

Ճառախօսների միւս մասը գըտնում է որ համագումարը ոչ մի բարոյական իրաւունք չունի այդպէս դատապարտելու նրանց, քանի որ նրանց խօսքը դեռ չի լսել: Խորհուրդը պէտք չէ բաւականանայ այդ հիմնարկութիւնները լուծուած համարելով և ապագայ կոնֆերանսում միայն նրանցից պահանջի հաշուետուութիւն իրենց կատարած գործերի մասին:

Պատգամաւորներից ոմանք պընդում են յետ կանչել ինքնագլուխ Եւրոպա գնացած տաճկահայ ներկայացուցիչներին, համագումարը այդ եւս գտնում է անյարմար:

Ստացուած բանաձևերը առաջարկւում է յանձնել դիւանին մի ընդհանուր բանաձև ձևակերպելու և ներկայացնելու խորհրդին միւս նիստին: Առաջարկը ընդունւում է:

Նիստը փակւում է:

ԲԱԳՈՒ

Սիզրանի դատարկելը

Սարատովից եկողները հաղորդում են, որ բոլշևիկները դատարկում են Սիզրանը և Բուզուլուկը:

—

Նոր յաջողութիւններ Բախմուտշրջանում

Բախմուտի արևելեան շրջաններում գտնուող Կամաւորական բանակի մասերը հետամուտ եղան թշնամուն և հասան Նամա-Լուգանսկ երկաթգծերին, որով կըտրեցին կարմիրների ճանապարհը Լուգանսկից: Գրաւուած կայարաններում Կամաւորների ձեռքն անցաւ մի քանի միլիոն փութ ածուխ, որի մի մասը արդէն բեռնուած է վագոնների մէջ:

—

Բանակի զօրահաւաք Անգլիայում

Չերչիլը իր ճառի մէջ ասաց, որ ներկայումս Անգլիայում նոր բանակ կազմելու զօրահաւաք է կատարւում ծառայութեան 2 և 3 տարիների և ամենայն օր մտնում են աւելի քան 1000 մարդ: Կարելի է պահել Ռէյնի վրայ ուժեղ, կանո-

նաւոր բանակ, որպէսզի զինաթափ անելով Գերմանիային, կարելի լինի ստանալ հատուցումն։

—

Լորիէի մահը

Վախճանուեց Կանադայի նախկին պրեմիէր Սէր Վիլֆրիդ Լորիէն։

—

Տարափոխիկ հիւանդութիւններ Անգլիայում

Վերջին ժամանակներս Էդինբուրգում սաստիկ տարածուեց ինֆլուէնցան։ Եղան 138 մահուան դէպքեր, որից 90 թոքային ինֆուլէնցայից, աւելի վատ տեսակի քան տաջուանը։ Նիւկասլում եղաւ 94 մահուան դէպք, մինչդեռ նախորդ շաբաթ եղել էր 43։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԼՍՈՆԻ ՃԱՌԸ

ՓԱՐԻԶ. Այսօր նախագահ Վիլսոնը դիմեց խաղաղարար կոնֆերենցիային հետեւեալ ճառով.—«Պարոն նախագահ, ես կարծում եմ, որ մեծ արտօնութիւն է այս կոնֆերենցիայում ազատ կերպով խօսել ժողովուրդների դաշնակցութեան հարցի մասին։

Մենք այստեղ ժողովուել ենք երկու նպատակով. նախ՝ պատերազմի անհրաժեշտ հետեւանքի պատճառով ամուր հիմքեր որոշելու և երկրորդ՝ աշխարհի խաղաղութիւնը ապահովելու, ոչ թէ միայն այս որոշումներով, բայց և այնպիսի պայմանների գիտակցութեամբ, որը պաշտպանէր այդ խաղաղութիւնն ընդմիշտ։

Ես կարծում եմ, որ ժողովուրդների դաշնակցութիւնը անհրաժեշտ է այդ ընդհանուր նպատակներին հասնելու համար։ Շատ հարցեր, որոնք կապուած են այս որոշումների հետ, կարելի է հնարաւորութիւն չունենան վերջնական մշակման ուլտիմատիւ որոշման մէջ։ Ինձ համար պարզ է, որ շատերը այդ որոշումներից կարիք կունենան յետագայ խորհրդածութիւնների, որ այդ վճիռներից շատերը, որոնց վրայ մենք կանգ կառնենք, կարիք կունենան մի քանի փոփոխութիւնների, որովհետև ինչքան ես կարող եմ իմ փորձառութեամբ դատել մի քանի այդ հարցերի վերաբերութեամբ, նրանք, ներկայումս, անմերձենալի են դատողութեան համար, ուստի անհրաժեշտ է մեզ համար ունել մի այնպիսի ապարատ, որի օգնութեամբ կոնֆերենցիայի աշխատանքները դառնան ուղինաւոր(?)։ Մենք այստեղ ժողովուել ենք աւելի մեծ նպատակների համար, քան թէ ներկայ ժամանակումս որոշումներ անելու։

Ես առանց չափազանցութեան կասեմ, որ մենք այստեղ հանդէս ենք գալիս որպէս պետութիւնների և ժողովուրդների ներկայացուցիչներ։ Բաւական չէ գոհացում տալ կառավարութիւններին, ուր որ դրանք լինեն, այլ անհրաժեշտ է մարդկութեան կարծիքները բաւականացնել։ Պատերազմի ծանրութիւնը անսովոր ույժով ճնշում էր պատերազմին մասնակցող ազգաբնակչութեանը։ Կարիք չկայ այստեղ մի անգամ էլ պատկերացնել ձեզ, թէ ինչպէս պատերազմի ծանրութիւնը իր բոլոր ույժով ճնշում էր ծերերին, կանանց և երեխաներին և կուլտուրական մարդկութեան բնակարաններին և թէ ինչպէս բաբախում(?) էր մարդկութեան սիրտը ամեն տեղ, ուր պատերազմի ազդեցութիւնն էր տարածուած։

Այժմ այդ ժողովուրդները մեզանից խաղաղութիւն են խնդրում, որը նրանց կարողանայ պաշտպանել։ Խնդրում են այդ խաղաղութեանը հետևել, որպէսզի նրանք նորից չզգան իրենց վրայ նրա ծանրութիւնը և ես որոշակի հաստատում եմ, որ նրանք տարան այդ ծանրութիւնը այն յոյսով, թէ պատերազմից յետոյ կը ժողովուեն ներկայացուցիչները և վերջ կըտան աւելորդ զոհերի։ Ապա ուրեմն մեր վսեմ պարտականութիւնը պէտք է լինի հաստատել մշտական մի պայման, որպէսզի արդարադատութիւնը յաղթանակէ և խաղաղութիւնը անխախտ մնայ։

Այդ կը լինի մեր ժողովի գլխաւոր նպատակը։ Վճիռները կարող են լինել ժամանակաւոր, բայց խաղաղութեան և ճշմարտութեան տեսակէտով ժողովուրդների գործողութիւնները պէտք է լինեն արդիւնաւոր. ապա ուրեմն, որքան հնար է, մենք պէտք է աչքի առաջ ունենանք ամբողջ աշխարհի պատկերը։ Միթէ սարսափելի չէ, որ գիտութեան բոլոր գիւտերը, գիտնականների լաբորատորիաներում ճշգրիտ քննութիւնները և աուդիտորիաների գիտութիւնների բոլոր մասերի զարգացումը այժմ գործադրուած է քաղաքակրթութիւնը ոչնչացնելու համար։ Այն թշնամին, որին մենք նոր յաղթեցինք, ձեռքին ունէր մի քանի կարեւոր գիւտեր, որպիսին նա գործադրում էր շուտ և բոլորովին ոչնչացնելու համար։

Որպէսզի հնարաւոր լինի զինուած ույժերը և գիտութիւնը պահել քաղաքակրթութեան սահմաններում, անհրաժեշտ է մեր մշտական և սերտ աշխատակցութիւնը։ Միացեալ Նահանգները, որոշ մասով, այս գործում աւելի քիչ է հետաքրքրուած, քան թէ միւս ներկայ եղողները։ Շնորհիւ ովկիանոսի, Միացեալ Նահանգները աւելի քիչ է յարձակման ենթակայ քան միւս երկիրները, բայց, չնայած դրան, Միացեալ Նահանգների մասնակցութիւնն աւելի խոր և անկեղծ է ոչ թէ երկիւղից, այլ այն գաղափարից, որը նպատակ դարձաւ այս պատերազմի։

Ամերիկան հանդէս գալով այս պատերազմի մէջ, միտք չէ ունեցել խառնուել Եւրոպայի, Ասիայի կամ աշխարհի միւս երկիրների քաղաքականութեան մէջ։ Նա մտածում էր, որ ամբողջ աշխարհը գիտակցում է, որ ներկայումս կայ միայն մի նպատակ, որը կախուած է պատերազմի վախճանից և այդ նպատակն է՝ ձեռք բերել ամբողջ աշխարհի համար մարդկանց ճշմարտութիւնը և ազատութիւնը։ Ապա ուրեմն նրա մասնակցութիւնը այս պատերազմի մէջ դուր կը լինէր, եթէ պատերազմի վերջնական վճիռը սահմանափակուէր միմիայն եւրոպական հարցերի որոշումով և նա իր վրայ չէր առնի այդ որոշումների երաշխիքը, եթէ այդ երաշխիքը իրենց մէջ չպարփակէին ամբողջ աշխարհի խաղաղութեան հսկողութիւնը։ Այդ պատճառով մեր ժողովուրդների դաշնակցութիւնը պէտք է դարձնենք կենսունակ և ոչ թէ ձեւականութիւն։ Նրա կենսունակութիւնը չպէտք է սահմանափակուի մի որևէ դժուար գործի որոշումով, այլ նա պէտք է պաշտպանէ բոլոր ազգութիւնների շահերը։

Նա պէտք է ժողովուրդների աչքերով հսկէ նրա շահերը, այն աչքերով, որոնք երբեք չեն քնում, այլ միշտ արթուն են և ուշադիր։

Եթէ մենք նրան կենսունակ չենք դարձնի, մենք կը խաբենք բոլոր ժողովուրդների հաւատը։ Այն օրից, երբ ես անցայ ովկիանոսը, ես այցելեցի այդ ժողովուրդների շատ երկիրներ և ամեն անգամ ժողովրդի ձայնը դմայլեցնում էր ինձ նրա դէպի ժողովուրդների դաշնակցութիւնը տածած խոր հաւատով։

Պարոններ, մարդկութեան դասակարգերի ընտրեալները այժմ իշխողներ չեն։ Մարդկութեան բաղդը գտնւում է ամբողջ աշխարհի հասարակ ժողովրդի ձեռքին։ Բաւականութիւն տուէք նրան և դուք այն ժամանակ կարգաւորեցնէք նրանց հաւատը, և եթէ դուք այդ չէք կատարի, այն ժամանակ դուք ոչինչ չէք շինի և չէք հաստատի ամբողջ աշխարհի խաղաղութիւնը։ Ես կարծում եմ, պարոններ, որ դուք ամենքդ հասկանում էք, թէ ինչ նպատակով Միացեալ Նահանգները պաշտպանում են ժողովրդների դաշնակցութեան այդ մեծ ծրագիրը։ Մենք նայում ենք այդ ծրագրի վրայ ինչպէս բոլոր հարցերի բանալիի վրայ։ Այդ է արտայայտում մեր նպատակները և գաղափարները այս պատերազմում և այդ խնդիրն են վերցրել իրենց վրայ Դաշնակից ազգութիւնները. եթէ մենք կը վերադառնանք դէպի Միացեալ Նահանգները առանց այդ ծրագրի իրագործման, մենք այնտեղ արհամարհանքի կարժանանանք մեր հայրենակիցներից. որովհետև նրանք իսկական դեմոկրատներ են և պահանջում են, որ նրանց ներկայացուցիչներն ու լիդերները արտայայտեն իրենց մտքերը և ոչ անձնական իրենց կարծիքները։ Նրանք պահանջում են, որ իրենց ներկայացուցիչները լինեն իրենց ծառաները։ Մենք ուրիշ ընտրութիւն չունենք, մենք պէտք է կատարենք նրանց հրամանները և մենք կատարում ենք այդ մեծ ոգևորութեամբ և բաւականութեամբ, որովհետև դրանք են կազմում շինութեան հիմքը, որի մէջ դրել ենք մեր բոլոր ույժերը այդ շինութեան իւրաքանչիւր մասի մէջ։ Մենք համարձակութիւն չենք ունենայ դուրս կորզել այդ շինութեան մի մասնիկն անգամ, որովհետև մեր սկզբունքը կազմում է ամբողջ աշխարհի խաղաղութիւնը ճշմարտութիւնը և այն բանի գիտակցութիւնը, որ մենք այստեղ ժողովուրդների հրամայողներ չենք, այլ միայն պարտաւոր ենք հետևել նրան, որ աշխարհի բոլոր ժողովուրդները կառավարեն իրենց իրենց կամքով, բայց ոչ մեր հայեցողութեամբ։ Մենք այստեղ նրա համար ենք, որպէս զի հակենք(?), որ պատերազմի բոլոր պատճառները վերանան։ Այդ պատճառները քաղաքացիական և զինուորական փոքրիկ խմբերի կառավարիչների գործեր էին, նրանք մեծ պետութիւնների փոքրերի վրայ արշաւելու պատճառ էին, որոնք ձեռքերին պետութիւն ունենալով, չէին ցանկանում հպատակուել զէնքի ույժին։ Այդ պատճառները գործադրւում էին փոքրիկ խումբ մարդկանցով իրենց ցանկութիւնները կատարելու համար, որպէս զի մարդկանց խաղալիքներ դարձնեն։ Խաղաղութիւն կարելի է հաստատել միայն այն ժամանակ, երբ այդ բոլոր պատճառները կը վերանան։ Այդ պատճառով Միացեալ Նահանգները երբեք չեն փոխում իրենց ընտրած ճանապարհը, նրանք հիմք են ընդունել իրենց անփոփոխ սկզբունքները և Աստուծոյ շնորհիւ, այդ սկզբունքները ընդունուած են բոլոր գործին մասնակից մեծագոյն մարդկանցից, որպէս վճիռների հիմք։ Ես յոյս ունեմ, պ. նախագահ, որ երբ կը յայտնուի (որքան ես զգում եմ, այդ շուտով կը յայտնուի), որ մենք իսկապէս գործադրել ենք մեր սկզբունքները, այն դէպքում միայն ամբողջ աշխարհի մարդկանց սրտերից հանած կը լինենք ծանր բեռը։ Մենք այժմ գտնւում ենք առանձին դրութեան մէջ։ Երբ ես անցնում եմ փողոցներով, միշտ պատահում եմ ամերիկական տարազով հագնուած մարդկանց։ Այդ մարդիկ պատերազմի մէջ մտան նրանցից յետոյ, երբ մենք յայտնեցինք նրանց մեր նպատակները և ձգտումները, որոնց համար էլ նրանց կանչեցի կռուելու։ Նրանք այստեղ եկան ինչպէս խաչակիրներ, ոչ թէ նրա համար, որ պատերազմ [illegible], այլ նրա համար, որպէս զի գործը տանեն, և ես պատասխանատու եմ նրանց առաջ, որովհետև ես ինքս ձեւակերպեցի այն ձգտումները և նպատակները, որոնց համար նրանց կռուի հրաւիրեցի։ Ինչպէս ես, այնպէս էլ նրանք պէտք է խաչակիրներ լինեն և պէտք է կատարել բոլորը, ինչքան էլ որ արժենայ և ինչ որ անհրաժեշտ լինի, որպէս զի վերջանայ այն բոլորը, ինչի համար որ նրանք կռւում էին։ Ես բաղդաւոր եմ, համոզուելով օր առաւօր, որ այդ գաղափարի համար մենք մենակ չենք և թէ այդ գաղափարի կռուողներ ամեն տեղ կան։ Ես ասում եմ այդ նրա համար, որպէս զի ձեզ տեղեկացնեմ, ինչու մեզ է յանձնուած այս բոլորի բանալին և թէ ինչու նախագահը ինձ առաջարկեց այս խօսակցութեան բանալը, թէև մենք խառնուած չենք այդ մեծ հողամասի և Արևելքի քաղաքականութեան մէջ։ Ոչ թէ նրա համար, որ միայն մենք ենք ներկայացնում որպէս այդ գաղափարները արծարծողներ, այլ նրա համար, որովհետև մեր աջակցութիւնը գործակցում է ձեզ։ Ես միայն փորձում էի արտայայտել ձեզ մեր հիացմունքը, աղբիւրը կազմում են անցած չարիքը և մարդկութեան համակրութիւնը, և ես կարծում եմ, որ այդ գաղափարի մէջ է զգացւում ամբողջ աշխարհի զարկերակի տրոփիւնը։

ՎՐԱՑ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

«Սաքարթվելօ»-ն (№ 47) Ախալցխայի անցքերի առթիւ իր առաջնորդողում՝ «Ախալցխայի բաղդը» վերնագրի տակ, ի միջի այլոց, գրում է հետևեալը.

«Եւրոպան հետզհետէ յեղափոխական կրակով է բռնւում։ Կարելի է ասել, որ այս կրիզիսը շատ երկար տևի և կարելի է ասել, որ ոչ մի ժամանակ պանմոնղոլիզմի և պանթիւրքիզմի վտանգը չի սպառնացել այնպէս, ինչպէս այժմ։ Եթէ առաջ միսիաները(?) սրա մասին խօսում էին մարգարէօրէն, այսօր հասարակ ժողովուրդն էլ բնազդօրէն զգում է այդ վտանգը։

Եթէ Գերմանիան յաղնեց(?) պատերազմից և ընկաւ կրիտիքական դրութեան մէջ, եթէ Անգլիան էլ կանգնած է այս տեսակ վիճակի առաջ, կարելի է ասել, որ այս կրիզիսը կախուած է և բոլշեւիկների գլխին, և եթէ իրօք բոլշեւիկների բաղդը ժպտայ, և Վրաստանը խորհրդային հանրապետութեան շրջանը մտնի, նրա օրերն էլ հաշուած կը լինեն և մեր երկիրը երկար չի կարող դիմանալ։

Այդ ժամանակ մոնղոլներին կը մնայ ասպարէզը, ինչպէս ուղտերին անապատի [illegible], որը եթէ այսօր թուլացած է, կարող է շուտով բռնկուել, և մեծ պարադոքս չի լինի ասելը, որ կարելի է ինքն Եւրոպան ականատես դառնայ դէպի էքսպեդիցիաների, և Ատտիլայի կամ Չինգիզխանի փոթորիկները նորից կրկնուեն Դանուբի և Ռէյնի ափերում։

Առաջին կրակը, ինչպէս առաջ, Վրաստանում կը վառուի, և այս կրակի վառելանիւթը վրաց մահմեդականների կերպարանքով դեռ ես չենք հեռացրել պատշաճաւոր կերպով։

Եթէ պանմոնղոլիստների գաղթի(?) էքսպեդիցիաները Եւրոպայում դեռ պատմական հիպոթեզ է և երեւոյթի կանխագուշակութիւն՝ Կովկասում այս վտանգը մօտակայ ապագայի հարց է։ Մահմեդական օղակը դեռ չէ կտրուել, և Վրաստանը նորից շրջապատուած է։ Գ. Ն. Ժորդանիան և նրա ընկերները շուտով մոռացան իրենց [illegible], երբ նոր Վրաստանի բաղդը իրենց Թէյմուրազ [illegible] օրերին էին նմանեցնում և պանթիւրքիզմի տերրորով էին վախեցնում. ամենեին պէտք չէր կասկածել հաստատութիւնը, որ այս լարը չմոռացուէր։

Մենք կուզենք հաւատալ, որ վրացի պետութեան հետ միասին վրաց զօրքն էլ այսպէս կը նայէ այս հարցի վրայ։

Թերթը վերջացնում է յօդուածը այսպէս»։

Այսօր Ախալցխայի գեներալ-գուբերնատոր և ռազմաճակատի գլխաւոր նշանակուած է գեներալ Կւինիտաձէն։ Մենք հաւատում ենք, որ իւրաքանչիւր զօրավար գիտակցում է իր պարտաւորութիւնները, երբ հին Մեսխեթում սկսում է ռազմական գործողութիւնները, ես առաւել հաւատում ենք, որ այսպիսի գիտակցութիւն կունենայ այնպիսի լուսաւոր զինուորը, որպիսին է գեն. Կւինիտաձէն. այս պատճառով կուզենք ասել, որ գեներալ Կւինիտաձէի էքսպեդիցիան վերջինն կը լինի ու յաջողութեամբ կը միացնէ բաժանուած Վրաստանը»...

—

«Սախալխո Սաքմէ»-ն, որ նախկին առաջնորդող յօդուածներից մէկում կարծիք էր յայտնել Դենիկինի զօրքերի յարձակման առթիւ Սոչիի վրայ, որ անգլիացիները չեն կատարում իրենց խօսքը, այժմ ի հերքումն իր այդ կարծիքի գրում է, ի միջի այլոց, հետևեալը.

«Մենք մնացել էինք Սոչիում համաձայն անգլիացիների խնդրին. Նրանք երաշխաւորել էին, որ Դենիկինը չի յարձակուի Վրաստանի վրայ. երբ այդ յարձակումը կատարուեց, մենք յայտնեցինք, որ առանց անգլիացիների համաձայնութեան Դենիկինը չէր համարձակուի այդպիսի քայլ անելու և պահանջում էինք որ այս հարցը պարզուէր։

Այժմ հաճոյքով հաղորդում ենք, որ հարցը պարզուած է։ Դենիկինը չի կատարել իր տուած խօսքը անգլիացիներին, և Անգլիան նրան հրամայեց յետ տանել զօրքը և հեռանալ Սոչիի շրջանից։ Այսպէս արդարացաւ պետութեան տեղեկութիւնը, որ Դենիկինի զօրքերի առաջխաղացութիւնը անակնկալ էր անգլիացիների համար. Նրանք հաւատացել էին սևհարիւրակային գեներալին, բայց վերջինը իր խօսքը չէր կատարել։ Այսպէս՝ Վրաստանը այսօր տեսնում է, որ նրա թշնամիների յոյսերը, որ սպասում էին Անգլիայից, մի անգամ էլ ի դերև ելան։ Այս մի քանիսի համար շատ տխրալի է, բայց վրացութեան համար շատ մխիթարական, որը ուրիշ ինչքի վրայ աչք չունի, միայն իր անկախութիւնը քաջաբար կը պաշտպանի։

Կրկնում ենք, անգլիական միսիայի տեղեկութիւնը Համաձայնութեան պետութիւնների հրամանատարութեան՝ Դենիկինին արուած հրամանին վերաբերեալ՝ շատ համակրելի է և ուրախալի։ Թող այս բանը հիմք կազմի մեր և Անգլիայի մէջ փոխյարաբերութիւնները բնական ճանապարհի վրայ դնելու։ Վրաստանը ամենքին բարեկամաբար կընդունի, ով նրան օգնել կը ցանկանայ և չի խանգարի հանրապետութեան ամրացման— հաստատման»։

ԱՌԵՒՏՐԱ-ԱՐԴ. ԿԵԱՆՔ

Ծխախոտի գործարանների արդիւնաբերութեան կրճատումն

Նիւթերի և լրագրաթղթերի պակասութեան պատճառով մի քանի ծխախոտի գործարաններում մացընւում է կրճատ արդիւնաբերութիւն։

Եղբ. Սէյլանովների ծխախոտի գործարանում սկզբից ենթադրւում էր արձակել 75 բանւոր, բայց յետոյ, աշխատանքի կոմիսարի միջոցով գործարանատէրերի և բանուորների մէջ համաձայնութիւն կայացաւ, ուր որոշուեց փոխանակ բանուորներին արձակելու մացնել շաբաթական հինգ օրեայ աշխատանք, փոխանակ վեց օրի։

—

Կոլլեկտիւ պայմանագիր մետաղական արդիւնաբերութեան մէջ

Մետաղական բանուորների պրոֆեսիոնալ միութիւնը աշխատանքի նախարարութեան միջոցով պահանջ ներկայացրեց գործարանատէրերին՝ վարձելու մասին կոլլեկտիւ պայմանագիր կազմելու համար։ Կողմերի անմիջական բանակցութիւնները ոչ մի հետևանք չտուին։

—

Ծխախոտի գործարանների բանուորների աշխատավարձի յաւելումն

Ծխախոտի գործարանատէրերի և բանուորների ու միխանիկների մէջ համաձայնութիւն է կայացած ռոճիկների յաւելման մասին։ Բանուորների նախկին 70 տոկոս աւելացնելու պահանջի փոխարէն այժմ որոշուած է աշխատավարձը բարձրացնել 50 տոկոս, ներկայումս ստացած ռոճիկների վրայ։

—

Կոլլեկտիւ պայմանագիր ծխախոտի գործարանատէրերի և ծառայողների մէջ

Ծխախոտի գործարանատէրերի և ծառայողների պրոֆեսիոնալ միութեան մէջ վերջապէս համաձայնութիւն կայացաւ կոլլեկտիւ պայմանագիր կազմելու մասին։ Առաջուայ վարձատրութեան չափը, որպիսին առաջարկել էին ծառայողները, մի փոքր իջեցրած են։ Համաձայն պայմանագրի, ծառայողներին նշանակւում է ռոճիկներ հետևեալ չափով. 1 դասակարգ՝ 1,500 ռուբլի ամսական, 2 դասակարգ՝ 1,400 ռ., 3 դասակարգ՝ 1,250 ռ. և 4 դասակարգ՝ 1,100 ռ.։

Խնայողական գանձարանին թոշակի համար ծառայողները թողնում են ստացած ռոճիկների 2 տոկոսը, իսկ գործարանատէրերը այդ գումարի կրկնակին։

Համաձայն պայմանագրի յաւելումը հաշւում են նոյեմբերի 4-ից։

—

Ծխախոտի արտահանութիւնը [illegible]

Ֆինանսների(?) նախարարութիւնը նորից [illegible] արտահանութիւնը Վրաստանի սահմաններից։ Ինչպէս յայտնի է, մի քանի շաբաթ առաջ ծխախոտի գործարաններին թոյլ էր տուած արտահանել արտասահման ծխախոտ և պապիրոսներ (գլանակներ) առանց գրաւականի և առանց ապրանքների փոխանակութեան, իսկ մասնաւոր մարդկանց համար դրանից առաջ էլ կային մի քանի սահմանափակումներ։ Այժմ ծխախոտի գործարաններին արգելուած է ամեն տեսակ ծխախոտային արդիւնաբերութիւն արտահանել Վրաստանի սահմաններից։

Այս գործի առթիւ արդիւնաբերական նախարարութեան մէջ խորհրդակցութիւններ են տեղի ունենում։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 26 փետրուարի

Խմբագիր տէր. Հրէայ պ. Լև Միրոնովիչ Բրամէրը յանձնելով ինձ 300 ռ. ասաց. «Թէև ես հրէայ եմ, իսկ ձեր փեսայ հանգուցեալ իշխան Աբրահամեան Արամեանցը հայ՝ և էր ինձ դրացի. ես շատ դէպքերում նրա ազնիւ արժանիքը, անկեղծ սիրտը և անբիծ հաւատարմութիւնը տեսնելով սրտագին համակրում և յարգում էի նրան. ուստի թէև ուշ՝ այսու ամենայնիւ նրա դագաղի վրայ պսակ դնելու փոխարէն՝ յանձնում եմ 300 ռ., որ նրա անունով գործ դնէք բարեգործական նպատակի»։ Որը յանձնելով խմբագրութեանդ՝ խնդրում եմ 200 ռ. գործ դնել հայ գաղթականների օգտին, իսկ 100 ռ. «Ժողովրդի Ձայն» լրագրի տարածմանը։

Գրիգոր ա. ք. Մանդակունի

—

Խմբագրութեան կողմից.—Խմբագրութիւնս արդէն կարգադրել է Թերթը ուղարկել Մոսկուայի Հայկական Կոմիտէի որբանոցին մինչև տարուայ վերջը։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈԼԼԵԳԻԱ

Հրատարակիչ՝ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւն

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առանձին ուսուցութեան համակարգերի, կանանց եւ օրիորդների, որոնք փնտրում են մտնել, [illegible] պաշտօններ

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

հայերէն և ռուսերէն լեզուով (բաղդատութեան) ամենակարճ ժամանակում կարող են սովորել ամենքը, նոյն կամ քիչ կարդալ-գրել իմացողները և ստանալ ծառայութեան հաշուապահի, կոնտորշչիկի, գանձապահի, նամակագրի, գործակալի և այլ պաշտօններ։ Կուրսը վերջացնողներին տրւում են վկայականներ։ Պարապմունքները խմբովին և առանձին։ Վճարը՝ ով ինչքան կարող է։ Ընդունելութիւնը մինչև փետրուարի վերջը ամեն օր առաւ. ժ. 10—12 և երեկ. ժ. 4—7։ Դիմել հաշուապահական և առևտրական կուրսեր՝ Մ. Ա. Կիրակոսեանի հասցէն՝ Западный переул., № 3, За Кононирскимъ переулкомъ, позади главнаго телеграфа, на Головинскомъ проспектѣ. 10—1

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ"-ի

գրասենեակում վաճառւում է նրա հրատարակութեամբ լոյս տեսած

ԳԷՈՐԳ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

ՁԵՄՍՏԻՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ և ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ

ԳԻՐՔԸ

Գինը 50 կոպէկ։

Դիմել գրասենեակ՝ Головинскій пр. № 25. 0—21

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Հայերի մէջ առևտրական կրթութիւն տարածող Կովկասեան ընկերութեան։

Նիկոլայեւսկի № 36։

0—52 Տեսուչ՝ Գ. Յ. Տէր-Դաւթեան

Տպարան «Մամուլ»—կապալ. Մ. Էփրիկեան և Յ. Մայիլեան, Լորիս-Մելիքեան փող., № 22.